ФРАНЦЫСК СКАРЫНА

(1490-1552)

“Ад першадрукара Скарыны да сучаснай беларускай кнігі” *(да 505-годдзя гісторыі беларускага кнігадрукавання)*

Падрыхтавала:
бібліятэкар Карповіч Анастасія Уладзіміраўна
Ражанкаўская інтэграваная бібліятэка

Францыск Скарына нарадзіўся ў канцы XV стагоддзя ў Полацку — адным з крупнейшых гарадоў Вялікага княства Літоўскага.

Розныя даследнікі казалі пра розную дату нараджэння Францыска Скарыны

(1482 г. , 1490 г., другая частка 1480)

Першапачатковую адукацыю Скарына атрымаў у Полацку.

Меркавана, у 1504 годзе робіцца студэнтам Кракаўскага ўніверсітэта. У 1506 годзе Скарына заканчвае факультэт вольных мастацтваў са ступенню бакалаўра, пазней атрымвае званне ліцэнцыята медыцыны і ступень доктара вольных мастацтваў.

У 1517 годзе засноўвае ў Празе друкарню і выдае кірылічным шрыфтам «Псалтыр», першую друкаваную беларускую кнігу.

Усяго на працягу 1517—1519 гадоў Францыск перакладае і выдае 23 кнігі Бібліі.

- Мова, на якой Францыск Скарына друкаваў свае кнігі, была заснавана на царкоўнаславянскай мове, але з вялікай колькасцю беларускіх слоў.
- Пры гэтым у працах Скарыны заўважана ўплыў чэшскай і польскай моў.

- Кнігі Скарыны вылучаюцца высокімі выдавецкімі і друкарскімі якасцямі. Беларускае кнігадрукаванне адразу пачалося з высокага еўрапейскага ўзроўню.
- Рэнесансныя выданні Ф. Скарыны, адметныя мастацкім, гравюрным, арнаментальным упрыгожваннем, шрыфтам і іншымі кампанентамі выдавецкай эстэтыкі і майстэрства, былі арыентаваны на ўсе слаі беларускага насельніцтва. Яны вылучаліся практычнымі памерамі, а каментарыі разлічаны на ўспрыняцце кніжнай прамудрасці простым («паспалітым») людам «языка рускага» (беларускай і іншых усходне-славянскіх моў).
- З гэтай мэтай ён тлумачыў на палях кнігі архаічныя царкоўна-славянскія словы «рускай мовай». Іншыя маргіналіі Скарыны павінны былі падкрэсліць духоўнае адзінства Свяшчэннага Пісання. З замежных, магчыма, славянскіх выданняў ён запазычыў падзел псалмоў на вершы.

На тытульным лісце Бібліі адлюстравана, як лічаць даследнікі, выява гербавага друку Скарыны як доктара медыцыны. Асноўнае ўтрыманне гэтай выявы «Месяц Сонечны» — атрыманне ведаў, фізічнае і духоўнае лячэнне чалавека. Каля герба знаходзіцца знак «шалі», які адукоўваецца літарай «Т», што азначае «мікракосм, чалавек», і трохкутнікам «дэльта» , які сімвалізуе навукоўца і ўваход у Царства ведаў.

- У 1520 годзе пераязджае ў Вільню — сталіцу Вялікага княства Літоўскага, дзе засноўвае першую на тэрыторыі дзяржавы друкарню.
- У ёй Скарына ў 1522 годзе выдае «Малую падарожную кніжку» , а ў 1525 годзе «Апостал».
- У 1525 годзе памірае адзін з фундатараў віленскай друкарні Юрый Адвернік, пасля чаго выдавецкая дзейнасць Скарыны спыняецца.

- Пазней ен жэніцца на ўдаве Адверніка Маргарыце (памерла яна ў 1529 годзе, пакінуўшы маленькае дзіцё).

- У 1529 годзе памірае старэйшы брат Францыска Скарыны Іван.

5 лютага 1532 года крэдыторы памерлага Івана Скарыны, звярнуўшыся са скаргай да караля польскага і вялікага князя літоўскага Сігімонту I, дамагліся арышту Францыска за абавязкі брата пад падставай таго, што Скарына быццам бы хаваў успадкаваную ад нябожчыка маёмасць і ўвесь час пераязджаў з месца на месца (хоць насамрэч спадчыннікам быў сын Івана Раман).

Некалькі месяцаў Францыск Скарына праседзеў у пазнанскай турме. 24 траўня 1532 года Жыгімонт I выдае прывілей пра вызваленне Францыска Скарыны з турмы.

А 21 і 25 лістапада Жыгімонт выдае два прывілею, па якіх Францыск Скарына не толькі прызнаецца невінаватым і атрымвае волю, але і абарону ад кожных судовых пераследаў, абарону ад арыштаў і поўную недатыкальнасць маёмасці, вызваленне ад павіннасцяў і гарадскіх службаў.

- У 1534 годзе Францыск Скарына паехаў у Маскоўскае княства, адкуль яго выгналі як каталіка, а кнігі спалілі.

- Дакладная дата яго смерці не ўсталяваная. Большасць навукоўцаў мяркуе, што Скарына памёр каля 1551 года, паколькі ў 1552 годзе яго сын Сімяон Рус (доктар, як і бацька) прыязджаў у Прагу па спадчыну.

ПАМЯЦЬ

Імем Скарыны названая малая планета № 3283, адкрытая савецкім астраномам Мікалаем Чарных. У СССР у 1990 годзе, да 500-годдзя з дня нараджэння Скарыны, выпусцілі юбілейную манету вартасцю 1 рубель з яго партрэтам.

Было зроблена шмат помнікаў у гонар Францыска Скарыны

1. ПОМНІК ФРАНЦІШАКУ СКАРЫНЕ ВА ЎНІВЕРСІТЭЦКІМ ДВОРЫКЕ БДУ
2. ПОМНІК ФРАНЦІШАКУ СКАРЫНЕ Ў ПОЛАЦКУ.

3. ПОМНІК ФРАНЦІШАКУ СКАРЫНЕ КАЛЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ БІБЛІЯТЭКІ
4. ПОМНІК ФРАНЦІШАКУ СКАРЫНЕ Ў ЛІДЗЕ.

5. ПОМНІК ФРАНЦІШАКУ СКАРЫНЕ Ў ПРАЗЕ.
6. ПОМНІК ФРАНЦІШАКУ СКАРЫНЕ Ў ВІЛЬНЕ.

7.ПОМНІК ФРАНЦІШАКУ СКАРЫНЕ Ў КАЛІНІНГРАДЗЕ. 8.ПОМНІК ФРАНЦІШАКУ СКАРЫНЕ Ў КУПАЛАЎСКІМ СКВЕРЫ